

debuerunt, et cum sint omni creatura corporali superiores, eique præsidentes, in supremo quod est cælum empyreum debuerunt creari : quamvis etiam dici possit quod superiores Angeli in supremo corpore, alii autem in inferioribus corporibus sint creati.

QUÆSTIO LXII.

DE PERFECTIONE ANGELORUM IN ESSE GRATIÆ, ET GLORIÆ.

SUMMA LITTERÆ.

In articulo primo ostendit D. Thomas quod Angeli non sunt creati in beatitudine supernaturali, quia hæc beatitudo non est aliquid naturæ, sed finis superior naturæ acquirendus per merita : non ergo in illa sunt creati, bene tamen in felicitate naturali.

In articulo secundo ostendit quod Angelus indiguerit gratia ad convertendum se in Deum supernaturaliter, eo quod inclinatio ad id quod est super naturam non potest oriri nisi ab aliquo principio supernaturali moveatur talis natura, sicut calor non potest generare carnem, ut movetur ab igne, sed ut movetur ab anima : ergo nulla creatura rationalis potest habere motum ordinatum ad supernaturalem beatitudinem, nisi ut movetur a supernaturali agente, et hoc vocatur auxilium gratiæ.

In articulo tertio ostendit quod Angeli creati sunt in gratia, utpote magis consonum dictis sanctorum. Et quia gratia dicitur semen Dei i Joann. III, sicut in prima creatione corporalis creaturæ inditæ sunt illi rationes seminales omnium effectuum naturalium, ita conveniens fuit, quod intellectuali creaturæ infunderentur a principio seminales rationes effectuum supernaturalium, quia ad illos ordinabatur.

In articulo quarto ostendit Angelum suam beatitudinem meruisse, quia beatitudo est finis excedens totam naturam ; et sic non oritur ex ipsa natura, sed ex dono Dei habetur tamquam præmium virtutis : ergo oportet quod meritum præcedat ad illam ex parte ejus qui assequitur beatitudinem. Unde etiam propter hoc oportuit quod gratia esset in Angelis ante gloriam.

In articulo quinto ostendit quod Angeli statim post unum actum meritorium habuerunt beatitudinem, quia proprius modus operandi in Angelis est, quod suam perfectionem non acquirant per discursum, seu per multos actus transeundo de imperfecto ad perfectum, sed quod statim habeant totam perfectionem, quæ sibi debetur, aut datur : ergo cum iste modus non destruat a gratia, sed perficiatur, oportuit quod etiam in supernaturalibus non per multos actus acquirat suam perfectionem, sed per unicum habeat id quod nos per plures.

In articulo sexto ostendit quod Angeli habuerunt gratiam, et gloriam, juxta quantitatem suorum naturalium, non quia natura fuerit dispositio ad gratiam, sed quia Deus sua voluntate, et gratia ita disposuit diversos gradus in natura angelica quod illos ad diversos etiam gradus gratiæ ordinavit, quia gratia modo agendi naturæ se accommodat, natura autem

Angeli quanto superior est, tanto efficacius operatur; et sic etiam gratia intensiori vi illam movet.

In articulo septimo ostendit quod in Angelis beatis remanet conditio, et dilectio naturalis, quia per beatitudinem non destruitur, sed salvatur natura : ergo et actus naturæ, quæ est operatio naturalis.

In articulo octavo ostendit quod Angelus beatus non potest peccare, quia nullus beatus potest aliquid operari relinquendo vel omittendo visionem Dei, sed attendendo ad illam ; nullus autem attendens ad Deum in sua operatione potest peccare, quia peccatum contingit ex defectu, et aversione a regula, quæ est Deus.

In articulo nono ostendit quod Angeli beati non possunt proficere in beatitudine quantum ad hoc quod videant Deum clarius aut melius, quia beatitudo est finis ultimus ultra quem non est progressus, unde acquisito fine ultimo in eo termino qui a Deo præfigitur, non est ulterior progressus.

QUÆSTIO LXIII.

DE ANGELORUM MALITIA.

SUMMA LITTERÆ.

In articulo primo ostendit D. Thomas quod in Angelis, sicut et in qualibet creatura potest esse peccatum, quia quælibet creatura considerata ex sua natura non habet sibi inhærentem regulam suæ rectitudinis, quia hæc est voluntas divina : unde potest ab ea deficere pro sua libertate.

In articulo secundo ostendit quod in Angelis solum est peccatum superbiæ, et invidiæ quantum ad effectum, quia effectus spiritualis substantiæ directe non est ad bona corporalia, sed ad bona spiritualia, in quibus non est peccatum, nisi in quantum in eis appetendis superioris regula non servatur, quod proprie pertinet ad superbiam, quæ renuit subjici ordini superioris, ex quo sequitur peccatum invidiæ. Possunt tamen alia peccata esse in dæmonibus secundum reatum in quantum ad illa inducunt homines.

In articulo tertio ostendit quod diabolus appetierit esse ut Deus, non quidem per æqualitatem in gradu naturæ, quia hoc erat impossibile, sed per similitudinem, non quidem in eo in quo creatura debet imitari Deum, quod est in exercitio virtutum, sed quantum ad hoc in quo Deus non est imitabilis, ut quod voluerit habere ultimum finem, non emendando illum a Deo per gratiam, sed ex sua natura, vel saltem renuendo illum habere ex liberalitate Dei, et solum remanendo in sua naturali felicitate.

In articulo quarto ostendit quod dæmones non sunt naturaliter mali, sed ex libero arbitrio, quia natura eorum a Deo facta est, et ordinata in bonum : ergo non est ex sua natura malus.

In articulo quinto ostendit quod istam culpam ex libero arbitrio non habuerit Angelus in primo instanti suæ creationis, eo quod operatio, quæ incipit cum esse rei, provenit ipsi a suo generante. Unde non potest esse defectuosa illa prima operatio, nisi generans a quo movetur defectuose

moveat. Qui autem Angelum produxit Deus est, qui defectuose movere non potest.

In articulo sexto ostendit quod diabolus statim post primum instans suæ creationis peccavit, quia cum in ipso primo instanti habuerit actum meritorium, cum quo creatus est a Deo, et Angeli per unicum actum meritorium acquisierint beatitudinem, si non peccasset post primum instans, beatitudinem accepisset.

In articulo septimo ostendit quod Angelus supremus inter peccantes fuerit simpliciter supremus inter omnes, quia habuit majus motivum ad peccandum propter majorem excellentiam : et peccatum in Angelis non fuit ex aliqua pronitate vel fomite peccati, sed solum ex libero arbitrio.

In articulo octavo ostendit quod peccatum primi Angeli fuit aliis causa peccandi non per modum cogendi, sed persuadendi : sic enim traxit draco secum tertiam partem stellarum, ut dicitur Apocal. xii. Et in hujus signum cæteri dæmones subduntur primo Angelo peccatori in pœna, cui consenserunt in culpa.

In articulo nono ostendit plures permansisse de Angelis in bono, quam cecidisse in malo, quia in naturis perfectis natura in paucioribus deficit, et in pluribus consequitur suum effectum : peccatum autem est defectus contra naturam.

DISPUTATIO XXIII.

DE MERITO, ET PECCATO ANGELORUM.

ARTICULUS I.

Utrum dari possit creatura ex sua natura impeccabilis?

I. Nullam dari de de facto intellectualem creaturam, quæ ex se impeccabilis sit, absoluta fides est, cum id aperte Scriptura testetur colligens omnem creaturam intellectualem, scilicet angelicam, et humanam, et illis attribuens peccabilitatem, sicut Job iv dicitur : *Numquid homo Dei comparatione justificabitur, aut factore suo purior erit vir? Ecce qui serviunt ei non sunt stabiles, et in Angelis suis reperit pravitatem, quanto magis hi qui habitant domos luteas, etc.* et infra c. xv : *Ecce inter sanctos ejus nemo immutabilis, et cæli non sunt mundi in conspectu ejus, quanto magis abo-*

minabilis, et inutilis homo? etc.

Quibus verbis omnem creaturam Scriptura complectitur, et loquitur universatiter, ut patet illis verbis nemo immutabilis, etc. et hoc inter sanctos ejus, sed quæcumque creatura impeccabilis dicatur sancta est: ergo si inter sanctos nemo immutabilis, nulla creatura sancta est impeccabilis. Idem deducitur ex illo Psalmi cxxlii : *Non justificabitur in conspectu tuo omnis vivens.* Quem locum ponderat S. Hieronymus epist. cxxlvi ad Damasum, quod non dicit Scriptura omnis homo, sed omnis vivens, id est : « Non evangelista, non Apostolus, non propheta; ad majora conscendo, non Angeli, non Throni, non Dominationes, non Potestates cæteræque Virtutes : solum Deus est in quem peccatum non cadit, cætera cum sint liberi arbitrii in utramque partem suam flectere possunt libertatem. » Et S. Augustinus lib. de fide ad Petrum, cap. iii : « Ideo naturæ a Deo factæ proficere possunt, quia esse cœperunt, ideo deficere, quia de nihilo factæ sunt. » Et c. xxiii : « Firmissime tene, et nullatenus dubites omnem creaturam naturaliter mutabilem, et a Deo immutabili factam. » Eadem rationem quare omnis creatura sit peccabilis, quia ex nihilo facta est, assignant Nyssen lib. vii de libero arbitrio, capite ultimo; Damascenus libro fidei ii, cap. xxvii, quos citat, sequiturque S. Thomas quæstione xxiv de veritate, art. vii et in hac quæstione lxiii, art. i et aliis locis postea citandis.

II. Difficultas est in assignanda ratione, quare implicet contradictionem, quod aliqua creatura non possit esse impeccabilis. Et difficultas est in duobus. Primo, in defendendis rationibus D. Thomæ quas in hac parte affert. Secundo, an probent omnem creaturam esse peccabilem, tam in ordine ad finem supernaturalem, quam in ordine ad finem naturalem tantum, ita ut intra limites naturalis ordinis præcise sint Angeli capaces peccati.

RESOLUTIO EX D. THOMA.

Duabus conclusionibus respondemus.

Prima est, rationes D. Thomæ efficaciter probant Angelum, et quamlibet creaturam intellectualem liberam esse peccabilem ex natura sua, et solum per gratiam reddi posse impeccabilem.

Secunda conclusio est : Angelus intra limites ordinis naturalis consideratus, et in ordine ad finem naturalem tantum, sub hac ratione præcise, nisi alius ordo seu habitudo addatur, peccare non potest, licet modo peccando de facto contra finem legemque supernaturalem directe, etiam contra legem naturalem, quæ a supernaturali supponitur peccare potest. Utraque conclusio suos habet contradictores.

III. Contra primam conclusionem

pauci aut fere nulli sunt auctores qui oppositum teneant, licet in ejus reddenda ratione hæreant. Nam quod Gabriel in ii, dist. xxiii, art. i et ii et Major ibidem quæst. ii, concl. iv et v sentiunt posse produci a Deo voluntatem impeccabilem, ideo est, quia existimant posse de potentia absoluta dari voluntatem creatam, quæ non sit libera, sublata autem libertate tollitur peccabilitas. Et hoc est, quia creaturam intellectualem putant posse esse brutalem. Aliqui etiam existimarunt posse dari creaturam cui sit connaturale lumen gloriæ, ut retulimus, et impugnavimus præcedenti tomo, disp. xiv, art. iv. Et hi faciunt creaturam impeccabilem, quia naturaliter faciunt beatam et participationem divini, et supernaturalis ordinis, non extrinsecam ponunt et gratuitam, sed debitam et naturalem. Attribuitur tamen Ocham in i, dist. xliv, qu. i ad i dubium, quod teneat ut probabile, posse produci Angelum vel hominem alterius speciei, qui peccabilis non sit. Scotus vero in ii, dist. xxiii, quæstione unica, §. Dico igitur, in fine, licet teneat non posse produci creaturam impeccabilem per naturam, tamen id magis tenet propter auctoritates, quam ex ratione : ducitur autem auctoritate Hieronymi supra citati et Augustini libro contra Maximum, c. xiii et Anselmi libro ii cur Deus homo, c. x, in fine. Contra secundam autem conclusionem tenet Vasquez hic disp. cxxxii, c. v; Suarez lib. iii de Angelis, c. vii; Molina hic quæstione lxiii, art. i. Est tamen Durandi in ii, dist. xxiii, quæstione i; Capreoli in ii, dist. xxii, quæstione unica, art. iii, a principio; Cajetani in hac quæstione lxiii, art. i, §. Circa consequentiam, et eam tenent multi recentiores Thomistæ, de quibus vide Navarrete hic contr. lxxix, Carmelitanum collegium tract. vii

de Angelis, disput. IX, dub. II et III.

IV. Pro explicanda ergo ratione D. Thomæ circa primam conclusionem, in hoc enim tota ejus difficultas consistit, supponendum est nos loqui in præsentia de creatura intellectuali libera: nam sublata libertate vel manebit sicut brutum, quod ducitur instinctu, non arbitrio, vel erit beata, et utens visione clara Dei; et sic erga amandum Deum caret libertate, et consequenter non potest peccare, quia qui peccat, Deum non amat. Et licet verum sit quod omnis creatura intellectualis, ex vi intellectualitatis non potest carere libertate, sed habeat illam, quia hoc ipso quod intellectualis est, habet iudicium universale, et consequenter indifferens ad omne bonum; et sic nullum quod infinitum non sit clare visum potest illam universalitatem implere, et consequenter neque necessitare, tamen hoc in præsentia supponendum est non probandum, et coarctanda est disputatio ad creaturam intellectualem liberam, an videlicet aliqua creatura intellectualis, et libera possit produci, quæ impeccabilis sit, quia si libera non supponitur, non est quæstio. Eodem modo supponendum est, quod per gratiam potest aliquis reddi impeccabilis, quia ut ostendit S. Thomas qu. LXII, art. VIII, impossibile est videntem Deum non amare ipsum, et attendere: si ergo necessario amat, non stat non amare amore ipsi debito, qui est amor supremæ subjectionis, et appretiationis; qui autem peccat, Deum non amat, quia ab eo avertitur: ergo per illam gratiam per quam redditur necessarius amor Dei, redditur impeccabilis voluntas. Et licet possit dici quod de potentia absoluta posset aliquis videre Deum, et impediri, seu non sequi amorem, tamen hoc non est connaturale ipsi

beato, sed ita est debitum ex vi visionis prodire in amorem Dei necessariū, quod si de facto non prodiret, saltem in oppositum exire non posset, quia illa visio ita adhæret fini ultimo, illumque manifestat voluntati ut summum bonum, et primam regulam, quod non possit in elicienda aliqua actione ab illo avertere conspectum, et regulationem; atque adeo neque actum elicere regulæ illi aversum. Quod si gratia hæc reddit impeccabilem voluntatem, consequenter si aliqua natura, seu substantia ex se habet connaturale lumen gloriæ, et visionem Dei, non poterit peccare: si enim voluntas, quæ accidentaliter, et participative est beata, non potest peccare, quanto magis si substantialiter, et naturaliter beata fuerit? Quare sicut a disputatione ista rejicimus voluntatem cum gratia beatifica, et loquimur de natura non beata, ita rejicimus substantiam supernaturalem, si esset possibilis, quia illa connaturaliter esset bona. Procedit ergo conclusio de natura intellectuali non supernaturaliter beata, et libera, et de hac dicimus rationes D. Thomæ evincere quod implicet contradictionem non esse peccabilem.

Rationes autem D. Thomæ sunt duæ.

V. Prima, talis creatura libera est ex nihilo facta: ergo ex natura sua defectibilis, et peccabilis voluntate.

Secunda, talis creatura non est per suam naturam, et intrinsicam rationem universalis regula omnis boni, seu omnis bonæ operationis: ergo ab aliqua potest deficere. Ad quam rationem reducitur illa, quod creatura non habet rationem omnis boni: ergo potest deficere ab aliquo bono, quia habere rationem omnis boni, et habere regulam universalem omnis boni, seu omnis operationis bonæ, idem est.

VI. Vis primæ rationis seu consequentiæ, quam D. Thomas ponit xxiv de veritate, art. VII talis est. Natura quæ est ex nihilo, est vertibilis, et mutabilis in nihilum quoad esse: et sic habet potentialitatem, et non purum actum: ergo etiam ejus operatio, quæ super tale esse fundatur, est mutabilis a sua perfectione in defectum. Probo consequentiam. Nullus major defectus respectu entis, et boni, quam non esse: hoc enim totaliter, et contradictorie opponitur ipsi esse, et ipsi perfectioni: ergo natura quæ est capax summi defectus, et mutabilitatis, qualis est transitus ad non esse, quod est totaliter deficere, etiam erit capax defectus, et mutabilitatis in operando respectu boni finis, sicut natura est capax defectus, et mutationis in esse. Hæc consequentia probatur, quia potentia operativa, et modus operandi sequitur modum essendi: ergo potentia operativa libera fundata in natura mutabili, etiam in quantum operativa libere, mutabilis est: ergo non habet libertatem immutabilem, et firmatam in bono, sed potest mutari ab illo, mutari autem a bono est deficere: ergo hoc ipso quod libertas est mutabilis in ratione operationis liberæ, hoc ipso est defectibilis. Est autem mutabilis hoc ipso quod nascitur ex natura mutabili et defectibili in nihilum: ergo hoc ipso quod aliqua creatura est ex nihilo, erit capax defectus et peccati.

VII. Dices: Hanc rationem D. Thomæ assumere antecedens impertinens, et inferre consequentiam illegitimam. Est quidem antecedens impertinens, quia creaturam esse factam ex nihilo est idem quod esse creaturam; et sic ratio quæ redditur ad probandum quod creatura sit peccabilis, est quia creatura est creatura, quod est ineptam reddere rationem. Est autem consequentia

illegitima, quia plus infert, quam continetur in antecedenti: ex eo enim quod natura est defectibilis in esse, solum sequitur quod ejus operatio possit deficere in esse, quod certissimum est: sed quod possit deficere moraliter stante esse entitativo operationis, non apparet quomodo ex tali antecedenti inferatur, cum sit deficientia a fine quæ non potest inferri ex deficientia ab esse: sicut licet corpora cœlestia possint deficere in suo esse per annihilationem, et cessationem ab esse, non tamen sequitur quod possint deficere ex parte materiæ per modum corruptionis, nec inferitur ex majori deficientia per totalem annihilationem, minor deficientia per corruptionem: ergo neque per ipsum esse ex nihilo, quod infert defectum per annihilationem, inferitur minor deficientia, quæ est deficientia moralis per peccatum. Denique, etiam Angelus beatus vel confirmatus in gratia est ex nihilo, et supernaturalis substantia etiam est ex nihilo, et tamen prout tales, sunt impeccabiles: ergo esse ex nihilo non est sufficiens radix, ut aliquid sit peccabile, alias quamdiu non tolleretur ista radix, non posset creatura reddi impeccabilis, non tollitur autem hoc quod est esse ex nihilo per confirmationem in gratia vel beatitudinem, et tamen redditur impeccabilis creatura per illam. Et hoc ideo est, quia esse ex nihilo solum opponitur ei quod est esse a se, et ei quod est habere infinitam perfectionem: esse autem impeccabilem non exigit infinitam perfectionem, sed sufficit determinatio voluntatis erga rectitudinem regulæ.

Respondetur ad primum quod objicitur contra antecedens, illud esse valde conducens ad hanc probationem, quia creaturam esse factam ex nihilo non est idem quod esse creaturam, sed est conditio annexa

creaturæ, sicut creaturam esse limitatam, et esse causatam, et non esse actum purum, non est idem quod esse creaturam, sed sunt conditiones sine quibus non est creatura, sicut non est ens, sine vero, et bono, non tamen est idem ens quod verum, et bonum. Sic ergo creatura dicit aliquid constans ex omnibus illis conditionibus, non tamen per quamlibet conditionem explicatur totus conceptus creaturæ; sicut ens increatum habet multa attributa, nec tamen quolibet attributo explicatur totum quod est divinitas; et sic bene potest assumi pro antecedenti, quod creatura est ex nihilo tamquam conditio quædam ad hoc quod sit creatura, ut inde inferatur, quomodo habeat defectum, et mutabilitatem.

VIII. Ad primum contra illationem consequentiæ respondetur, quod ex deficientia in esse non solum infertur defectibilitas operationis in essendo, sed etiam in attingentia finis, quæ est formalitas operationis, ut moralis est. Nam quod operatio sit defectibilis in esse, non habet in quantum operatio, sed in quantum entitas est, quia ordo ad esse solum convenit alicui in quantum est ens. Unde si ex eo quod creatura habet deficientiam in esse solum, infertur quod operatio habeat deficere in esse, idem diceretur in antecedente, quod in consequenti, si quidem creatura deficiens in esse est creatura in quantum ens, et operatio deficiens in esse est etiam quædam creatura in quantum ens. Quare ex deficientia creaturæ in essendo infertur deficientia operationis, etiam sub formalitate operationis, quia sub hac formalitate operationis fundatur in ipso esse, et modus operandi sequitur modum essendi: ergo etiam in hac ratione formali operandi infertur mutabilitas, et potentialitas, et consequenter

defectibilitas. Formalis autem ratio operationis, in quantum operatio, est attingentia objecti, et finis, quia per ordinem ad objectum et finem specificatur actio, præsertim libera: ergo si in quantum libera hoc ipso quod est creata, et ex nihilo, est mutabilis, et defectibilis, etiam in attingentia objecti, et finis defectibilis erit, quia tota hæc attingentia, et modus operandi sequitur modum essendi, et fundatur in esse: ergo erit peccabilis, quia peccare est deficere a fine, et a rectitudine objecti.

IX. Ad id vero quod dicitur de corpore cœlesti, quod non infertur quod sit defectibile ex parte materiæ, vel corruptionis ex eo quod sit defectibile in esse, et quod ex majori defectibilitate non infertur minor, respondetur quod non infertur minor corruptibilitas ex majori, quando una non se habet consequenter ad aliam, ita quod non fundetur in illa; si autem in illa fundatur, et consequitur, bene infertur ex illa. Deficientia autem ex parte materiæ, et per modum corruptionis non infertur ex eo quod cœlum sit annihilabile, quia non fundatur in deficientia annihilationis, deficientia et mutabilitas corruptionis: ad hanc enim exigitur materiam non esse totaliter completam per formam, quod non statim consequitur ad esse limitatum, et ex nihilo: at vero modus operandi semper sequitur modum essendi, et in illo fundatur, et si sit modus operandi libere, et moraliter, etiam sequitur modus operandi defectibiliter, et mutabiliter in ratione formali operationis liberæ, quæ est attingentia finis: ergo ex eo quod voluntas libera creata sit ex nihilo, bene sequitur quod non solum entitative, sed etiam operative, et consequenter moraliter, sit defectibilis, quod est posse peccare.

X. Ad tertium contra eandem consequentiam respondetur, quod Angelus beatus vel confirmatus in gratia est impeccabilis ex accidenti, non ex natura; et ideo non requiritur quod non sit ex nihilo, quia hoc quod est esse ex nihilo non est radix peccabilitatis, nisi secundum naturam, potest tamen compati quod sit impeccabilis ex accidenti, et ab extrinseco, et sit ex nihilo, quia remanet ab intrinseco peccabilis, et ex principiis naturæ. Unde ut aliqua creatura reddatur impeccabilis ex accidenti, et ab extrinseco, non debet tolli radix illa essendi ex nihilo, quia hæc solum debet tolli ad hoc ut aliquid sit impeccabile per naturam; ut autem stante natura peccabili reddatur impeccabilis per gratiam, non requiritur quod non sit ex nihilo, sed quod perseveranter teneatur in gratia, seu in aliquo principio gratuito cui incompossibile sit peccatum. Si autem daretur substantia supernaturalis, illa esset ex nihilo tamquam gratia, non tamquam natura sine gratia, de qua solum loquimur in præsentem: sed quia implicat talem substantiam dari, ut loco supra citato ostendimus in præcedenti tomo, ideo utrumque sequitur, et quod sit ex nihilo in quantum creatura, et quod sit impeccabilis in quantum substantialiter esset gratia. Et negamus non requiri infinitam perfectionem ad hoc ut aliquis sit impeccabilis per naturam, quia requiritur quod habeat esse indefectibile, et immutabile in essendo, ut etiam in operando sit indefectibilis, non potest autem dari esse immutabile, et indefectibile in essendo, nisi habeat infinitam perfectionem, quia debet carere potentialitate, quod est esse actum purum, et consequenter habere infinitum esse, et perfectionem.

XI. Pro explicanda secunda ratio-

ne D. Thomæ advertendum est, quod omnis actus moralis est idem quod actus regulatus, seu subjectus alicui regulæ, ad quam si conformetur, habet rectitudinem; si difformetur, obliquitatem. Unde oportet quod principia a quibus dependet talis actus habeant sibi indefectibiliter conjunctam rectitudinem, ut operatio indefectibilis sit in sua regulatione. Quod si principia a quibus dependet non habeant sibi annexam indefectibiliter regulam rectitudinis, necesse est quod ipsa operatio in quantum regulata non sit indefectibiliter recta, seu indefectibiliter regulata, si quidem non potest actus esse indefectibiliter regulatus, si principium applicans seu eliciens actum non sit indefectibiliter regulatus, si quidem indefectibilitas regulati essentialiter pendet ex principiis applicantibus, seu dantibus illi regulationem.

XII. Ex hoc ergo deducitur efficax consequentia D. Thomæ. Voluntas libera est de se indifferens ad diversas operationes, ita quod ex natura sua non est determinata ad unum: ergo oportet quod ut talis voluntas sit indefectibilis in istis operationibus, ad quas est indifferens, per seipsam essentialiter sit sua regula, vel habeat illam inseparabiliter sibi annexam. Quod si nec per seipsam est regula, nec aliunde habet illam indefectibiliter annexam: ergo ex se defectibilis est a regula: ergo peccabilis, quia nihil aliud est peccare, quam deficere a regula. Primum ergo, scilicet quod voluntas creata per seipsam, et essentialiter non sit sua regula constat, quia voluntas caeata operatur ut subjecta voluntati superiori, juxta illud Rom. XIII: *Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit.* Item quia omnis creata voluntas est capax legis, et imperii a Deo, quia ex ratione creaturæ est serva, et